

XVI. FIATAL MŰSZAKIAK TUDOMÁNYOS ÜLÉSSZAKA

Kolozsvár, 2011. március 24–25.

PÉCS - EKF VÁROSRÉSZ KÖZTERÜLETEINEK MEGÚJÍTÁSA

A KÖZTERÜLET FEJLESZTÉS AKTUÁLIS KÉRDÉSEI

dr. TAMÁS Anna Mária

Abstract

In 2010 Pécs was the European Capital of Culture. In the framework of this several public spaces have been renewed and the rehabilitation of the so called ECC district has also been carried out among others. The first part of the talk deals with the current issues of the development of public spaces, analyzing various strategies for town development and public spaces development and introducing the influence they exert on society and culture. Designing public spaces serves as an indicator specifying various social problems. It is an area where the private sphere and the opportunities of the community to create value are connected to one another, so it may be considered as a value for the whole society.

In the second part of the talk using a concrete example from Pécs we shall further analyze and answer the above mentioned issues from the perspective of the actual implementation. The experiences gained in the course of design and implementation will be introduced and conclusions will be drawn.

Key words:

urban planning, urban development, urban design, public spaces

Összefoglalás

Pécs 2010-ben Európa Kulturális Fővárosa volt. Ennek keretében számos közterülete újult meg, többek között az újonnan EKF városrésznek nevezett terület rehabilitációja is megtörtént. Az előadás első része a közterületek fejlesztésnek aktuális kérdéseivel foglalkozik, a város és közterület fejlesztési stratégiákat elemzi, azok társadalmi és kulturális hatásait mutatja be. A közterület tervezés indikátor szerepet tölt be, a társadalmi problémákat igen konkrétan jeleníti meg. Az a terület, ahol a személyesség és a közösség értékteremtő lehetőségei egybekapcsolódnak, ezért össztársadalmi értéként tekinthetünk rájuk.

Az előadás második részében egy pécsi konkrét példán keresztül, a gyakorlati megvalósítás szempontjából történik feltett kérdések tovább elemzése, és megválaszolása, a tervezés és megvalósulása során szerzett tapasztalatok bemutatása és a következtések levonása.

Kulcsszavak:

várostervezés, városfejlesztés, közterület-fejlesztés

A közterület fejlesztés aktuális kérdései

A város és annak közterei, a közösségi lét színtere, a kor és a társadalom egyértelmű lenyomata. Az utóbbi évtizedben a közterület használat mind mennyiségében, mind minőségében változáson ment keresztül. A bevásárló központok megjelenése új feladatok elé állítja a tervezőket. Míg a történeti belvárosok - például Pécs esetében is - kihalttá válnak, legjobb esetben is a turisták töltik meg azokat, addig a plázákban nyüzsög az élet. Fontos feladat, hogy ezt a tendenciát megállítsuk, és a köztereket újra vonzóvá tegyük a használók számára. A probléma megoldását lehetne a szigorú szabályozásban és fő-

képp egyéni gazdasági érdekeknek a várost kiszolgáltató városvezetési gyakorlat megváltoztatásában keresni. Ez kétségtelenül egy megoldandó probléma. Másrészt tisztán tervezői kérdésként kezelve is egyértelmű kihívást jelent. Olyan közterületeket kell tervezni, melyek valós alternatívái tudnak lenni a plázák komfort szempontjából vonzóbb tereinek.

A város-rehabilitáció az épületállomány megújításával együtt, vagy attól függetlenül, önálló akció keretében is történhet. Leggyakrabban az épületállomány megújulásától függetlenül történik, sőt sokszor azzal a célkitűzéssel, hogy a közterületek megújítása a teljes városrész, ezáltal épületállomány felértékelődését fogja eredményezni. Az elmúlt időszakban elsősorban az infrastruktúra fejlesztésén alapuló rehabilitáció volt jellemző Európa városaiban. Ezt követően kialakultak a helyi identitás megőrzésére, vagy megteremtésére irányuló kulturális alapú fejlesztések. A módszer már számos esetben bizonyított, a következtetések levonása már megtörtént.

A közterület használat a folyamatos életmódváltozással együtt dinamikusan változik. Ha ebből a szempontból ma megpróbáljuk kategorizálni az egyes típusokat, akkor az egyik oldalon azok a köztetek találhatók, amelyek kapcsán inkább a politikai/hatalmi elit által definiált és működtetett kulturális formáról van szó, a skála másik oldalán olyan köztetek találhatók, amelyek különféle szubkulturális csoportok öntevékenységének eredményeképp jönnek létre.

Magyarországon ma a közterület rehabilitáció leginkább a történeti városmagok, és azok környezetében történik. Ez annyiban befolyásolja a tervezést, hogy a helyi jelleg már adott, csak a körülmények, a területtel kapcsolatos igények változtak meg. A közterület fejlesztés célja ebben az esetben a meglévő értékek megőrzésén túl, azok újraértelmezése, a köztudatba betöltött identitáserősítő funkciójuk hangsúlyozása. Ezen felül a mai köztér a kultúra egy jelentős platformja is, ezért fontos hogy a mindenki számára jól elérhető megoldások magas színvonalúak és előremutatóak legyenek. A gyakorlatban ez leginkább a vizuális színvonal emelésén, a látkör kiszélesítésén keresztül mutatkozik meg.

A történeti városmagok terei jórészt elvesztették eredeti funkciójukat. A meglévő tereink legtöbb esetben az eredetileg piactér funkcióval rendelkező főterek, és a történeti városmag szélén lévő, ma már a belvárosnak számító régi vásárterek, ill. a nagyrészt a XX. században kialakított közparkok. Ma általában – mivel funkciójuk már jó ideje nem tisztázott – elég lepusztult állapotban vannak. Az utóbbi időben megvalósult példák alapján elmondható, hogy legtöbb esetben ezek fejlesztése a burokalatok cseréjén, a zöldfelület rendbehozatalán és néhány utcabútor elhelyezésében merülnek ki, holott jóval többről van szó, ill. sokkal többről kellene szólnon. Az egyes területekre – a már korábban említett társadalmi problémák kapcsán – csak akkor tér vissza ténylegesen és hosszú távon az élet, ha azok új célját és szerepét meghatározzuk, ha azok erős és konzekvens arculattal rendelkeznek.

Pécs - EKF városrészrész közterületeinek megújítása

Célkitűzésünk egy olyan városrész kialakítása volt, mely a meglévő - és sok esetben kiküszöbölhetetlen hiányosságok ellenére is - egy hosszú távon is élhető városi környezetet tud biztosítani. A káros jelenségek csökkentésével, és a meglévő kedvező adottságok kibővítésével, visszakerülhessen a most

még szürke foltként létező térség a városlakók mentális térképére, az utcákra, terekre visszatérjenek az emberek, visszatérjen az élet.

Egyszerűen megvalósítható, minőségi, tartós, a helyi hagyományokra épülő, előremutató megoldásokat kerestünk. Fontos szempont volt továbbá a feladat azon kettősségéből származó igény kielégítései is, hogy a Kulturális Főváros látogatói, az itt élők és az egyetemisták egyaránt magukénak érezhesek a városrészt. Legyenek személyes kötődési pontok, de a különböző csoportok, generációk egyszerre, közösen töltsék meg a tereket, utcákat. Az „EKF városrész” a történelmi belváros közvetlen szomszédságában kerül el, gyakorlatilag a város közepén. Korábban kaotikus, városszéli hangulat jellemezte, annak ellenére hogy a területen olyan patinás épületek is megtalálhatók, mint az egyetem épületei, vagy a valaha szebb napokat látott Balokány liget.

1. kép Pécs-EKF városrész közterületei - látványterv

A feladat sokszorosán összetett volt, egy teljes városrész rehabilitációja, fejlesztése volt a cél, mely túlmutatott egy hagyományos tervezési feladaton, városépítészeti, szociális, kulturális szempontok figyelembevételével nélkülözhetetlen volt. A rövid határidő és a szűk keretek miatt a megvalósíthatóság kérdése elsődleges volt. Olyan józan, ütemezhető megoldásokat kerestünk, melyek garantálni tudják, hogy a terv 2010-ig kivitelezhető, mivel ennek hiányában a teljes EKF beruházások minősége csökkenhet. Kerültük a túlzó ötleteket (felül- aluljárók, nagyobb szabású tereprendezések), inkább kevesebb, de jó minőségű megoldásokat kerestünk, melyek könnyen kivitelezhetők, finanszírozhatók és nem utolsó sorban, a hosszú távon fenntarthatók.

A nagy forgalmú utak által okozott káros hatásokat zöld védőfolyosóval, védőfallal és gyalogos sétányok átvezetésénél - a forgalomtechnikai megoldásokon túl - egyértelmű burkolati jelekkel oldottuk

meg (sétány burkolatának átvezetése). Szintén „zöld térfalat” alakítottunk ki a városszéli funkciók el-
takarására is.

Az EKF városrést megközelítő elsődleges tengelyeket, gyalogos és kerékpáros utakat, úgy alakítottuk
ki, hogy egyértelmű, tiszta vonalvezetésű, karakteres sétányok jöjjenek létre. A tájékozódást az egyes
csomópontokban képzőművészeti alkotásokkal kívántuk segíteni, a Király utca végén lévő EKF szo-
borral, a Felsővámház és Lánc utca csomópontjánál tervezett Zsolnay szoborral, vagy a keleti EKF vá-
roskapuval, azonban ezek a fejlesztések a megfelelő finanszírozási kereteke hiányában nem valósultak
meg. Fontos szempont volt, hogy a fogyatékkal élők számára is használható utak, terek, parkok jöjje-
nek létre, ezért síkban lévő padka nélküli gyalogos utakat terveztünk a mozgáskorlátozottak számára,
melyen vakvezető burkolat is kialakítható.

Összegzés

Napjainkban a tervezési folyamatok átalakulnak, mind alapvető, módszertani és szellemi síkon, mind
gyakorlati szinten. Magyarországon is már megjelentek előremutató, pozitív tendenciák, amelyek az
alkotó folyamatok körülményeit meghatározzák. Ilyenek voltak például az egyes közterület rehabilitá-
ciós projekteket megelőző tanulmányok, a pályázatok lefolytatása, a fejlesztés céljainak meghatá-
rozása. Sajnos – a tapasztalatok azt mutatják – hogy ezt követően, az eddig többé-kevésbé sikeresen
működő rendszer felborul, és a közös célok partnerség alapú megoldása, az osztársadalmi értékterem-
tés helyett, az egyéni érdekek bonyolult hálójában, csapdájába kerül a folyamat. A társadalom által fel-
ismert értékek az emberi tevékenység, az élet olyan mozgatóerői, amelyek nélkül a társadalom e-
gyetlen csoportja, közössége sem tud élhető életet élni. Mára a környezetépítés és a kultúramegőrzés, -
teremtés feladata az anyagiakon túlmutató olyan eszközök birtokában valósítható meg, amelyekkel ed-
dig nem rendelkezünk. Új lehetőségek nyíltak, a látókörünk szélesebb, a társtudományokkal, társmű-
vészetekkel együttműködő építészeti tervezési folyamatok finomodtak. Az persze kérdés – hogy a mai
krízishelyzetben – mennyire tudjuk célravezetően használni a birtokunkba került eszközöket.

A közterület tervezés indikátor szerepet tölt be, a társadalmi problémákat igen konkrétan jeleníti meg.
Az a terület, ahol a személyesség és a közösség értékteremtő lehetőségei egybekapcsolódnak. A világ-
építészet tágulásával a differenciálódás és specifikáció, az egyetemesség és regionalitás együtt és egyi-
dejűleg jellemzi az építészeti gondolkodást. Ezért a személyes fejlődés és a közösségi értékteremtés
egymástól elválaszthatatlan.

Tamás Anna Mária DLA (egyetemi tanársegéd)

Munkahely: Pécsi Tudományegyetem, Pollack Mihály Műszaki Kar, Tervezési és Építészeti Ismeretek
tanszék

Cím: 7623 Magyarország, Pécs, Rókus u. 2.

Telefon / Fax: +36 20 924 8002

E-mail: anima@pmmk.pte.hu